

Meslekte İlgil, Değer, Yetenek ve Kişisel Özellik İlişkisi

OKUL ÖNCESİ VELİ

MESLEK NEDİR?

Meslek, en genel tanımıyla “bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi ve becerilere dayalı etkinlikler bütünü” şeklinde ifade edilebilir. Meslek seçimini belirleyen faktörler yetenek alanları, ilgiler, mesleki değerler ile çevresel faktörler etkilidir.

YETENEK NEDİR?

Herhangi bir bilgiyi veya beceriyi öğrenebilme gücüdür. Bu güç, doğuştan sahip olunan gizli gücün çevre ile etkileşim ve eğitim sonucu işlenmiş ve yeni öğrenmeler için hazırlanmış kısmıdır. Yetenek, bir faaliyeti, işi kolayca yapmayı sağlayan özelliktir. (Kuzgun, 2011). Yeteneklerimiz kalıtsal özellikler taşımalarının yanında hem çevresel koşullar hem de eğitimle geliştirilebilir. 'NELERİ YAPABİLİRİM? & NELERİ YAPMAKTA İYİYİM?' soruları, yetenekli olunan alanların keşfi için önemlidir.

YETENEK ALANLARI NELERDİR?

Gardner, zekâyı; kültürel bir ortamda, problemleri çözümlerken veya bir kültür grubu tarafından değer verilen ürünleri ortaya çıkarırken, bilgiyi işlemeye yarayan bir potansiyel olarak tanımlar.(Gardner, 1999).

Gardner, Çoklu zeka kuramıyla insan zekasını tek bir boyutunun olmadığını, 8 temel zeka (yetenek) alanının olduğunu ve her bir zeka türünün beyin yapısı içinde kendine özgü bir işleyişinin olduğunu ortaya koymuştur.

Çoklu Zeka Kuramı

YETENEK ALANLARINA GÖRE MESLEKLER

Sözel-Dilsel Zeka

- Şairler
- Gazetecilik
- Öğretmenlik
- Psikologluk
- Psikolojik Danışmanlık

Mantıksal-Matematiksel Zeka

- Matematik Öğretmeni
- Mühendisler
- Mantık Bilimciler
- Felsefeciler

Müziksel Zeka

- Bestekarlık
- Piyanist
- Gitarist
- Vokalist
- Baterist

Kinestetik-Görsel-Bedensel Zeka

- Aktörlük
- Oyunculuk
- Film Yönetmenliği
- Sporcular
- Dansçılar
- Beyin Cerrahı
- Elmas Kesiciler

Uzamsal Zeka

- İç Mimarlar
- Görsel Tasarımcılar
- Grafik Tasarımı
- Harita Mühendisliği
- Araba Tamircisi

Doğa Zekası

- Çiftçiler
- Ziraatçılar
- Veteriner Hekimler
- Doğa Bilimciler

İçsel Zeka

- Pilotluk
- Polislik
- Yazarlık
- Danışmanlık
- Öğretmenlik

Kişilerarası Zeka

- Yöneticilik
- Liderlik
- Satış Danışmanlığı
- Öğretmenlik
- Psikologluk
- Psikolojik Danışmanlık

MESLEK YETENEK İLİŞKİSİ

Bir alanda başarılı olmanın ilk şartı o alanda yetenekli olmaktır.

Yetenekli olunan iş kolayca yapılır. Her mesleğin gerektirdiği özellikler birbirinden farklıdır. Örneğin, sayısal yeteneği olan birey matematik problemlerini zorlanmadan çözebilir. Sözel yeteneği olan birinin yazarlığı, görsel yeteneği olan birinin çizimi iyi olacaktır.

Yetenekler meslek seçme sürecindeki kişiler tarafından dikkate alınmalı ve yeteneklere göre meslek seçimi yapması için desteklenmelidir. Bireyler güçlü ve zayıf yanlarını keşfederek buna uygun meslek seçerse o meslekte iş doyumunu ve verimi de fazla olacaktır.

İLGİ NEDİR?

İlgi, bireyin bir faaliyetten hoşlanma ve zevk alma; faaliyeti sevip sevmeme derecesidir. Birçok faaliyet arasından belirli birkaç faaliyeti sıklıkla tercih ediyorsak bu aktiviteler ve faaliyetlere ilgi duyuyoruz demektir.

'NELERİ YAPMAKTAN HOŞLANIRIM? & NELERİ SIKLIKLA YAPARIM?' soruları, ilgi duyulan alanların anlaşılabilmesi, keşfedilebilmesi için sorulabilir.

İLGİ MESLEK İLİŞKİSİ

Sevmediğimiz, hoşlanmadığımız bir meslekte ne kadar başarılı oluruz? Bireyin sevdiği bir mesleğe yönelmesi iş yaşamındaki başarısını artıracaktır. Sevmediği, ilgi duymadığı bir meslekte çalışan insanlar için başarısızlık ve mutsuzluk kaçınılmazdır.

Çünkü ilgiler iş doyumunu etkileyen önemli bir faktördür.

Unutmamalı ki çocuğun yeteneklerinin yanı sıra neleri yapmaktan zevk aldığı da meslek seçiminde önemlidir. Hayatımızın neredeyse tamamını kapsayan iş hayatında mutlu olmak, mutlu bir hayat sürdürmek için ön koşullardan biridir.

İLGİ MESLEK İLİŞKİSİ

Kişinin seçmiş olduğu meslekte zeka ve yeteneğine uygunluğu nasıl o kişinin iş verimini ve iş doyumunu etkiliyorsa, ilgiler de yine bireyin seçtiği meslekteki performansını etkilemektedir. Birey ilgi duyduğu bir alana yöneliyorsa, o işten gerek maddi gerekse manevi olarak yarar görecektir (Kuzgun, 2009).

MESLEKİ DEĞERLER NEDİR?

Bir mesleği birey için değerli kılan özelliklere ise meslek değerleri denir. Meslek değerleri; bir mesleğe girme sonucunda o mesleğin getirilerinden elde edilen doyumdur. Mesleğin kazanç durumu, sosyal güvencesi, kazandırdığı toplumsal saygınlık meslekte ilerleme bazı meslek değerleridir.

MESLEK DEĞER İLİŞKİSİ

Meslek değerlerimizle uyumlu bir mesleği seçmek yaptığımız işten doyum sağlamak ve işin devamlılığı açısından oldukça önemlidir. Her mesleğe verilen değer kişiden kişiye değişir. Bir mesleğin çekici yanı birisi için yüksek kazanç iken başkası için güvence, bir diğeri için yeteneğini kullanmasına olanak tanınması veya başka biri için işin saygınlığı olabilir.

AİLE

Araştırma bulguları çocukların eğitim ve meslek kararları verirken en çok anne ve babalarının tutum ve davranışlarından etkilendiklerini ortaya koymaktadır. Ebeveynler kendi yaşamlarında ulaşamadıkları isteklerini, arzularını çocuklarının ilgi, yetenek ve kişilik değerlerini, dikkate almadan bu hedeflere ulaşmalarını arzu edebilirler. Sık sık duyduğumuz "ben ... olamadım, çocuğum olsun" düşüncesi, yeterli potansiyeli olmayan bir çocuk için mutsuzluk kaynağı olabilir.

ÇEVRESEL FAKTÖRLER

SOSYO-EKONOMİK DÜZEY: Mesleğin eğitim sonucu edinildiği göz önüne alındığında ailenin çocuğa sunacağı imkanlar, alacağı eğitimin niteliğini ve kalitesini etkilemekte; bu da meslek seçiminde belirleyici bir faktör olmaktadır.

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE MESLEKİ GELİŞİM

Çocukluk döneminde mesleklere yönelik kapsamlı ve bilinçli olmayan ilk farkındalıklar başlar. Örneğin 3-4 yaşlarında “Ben büyüyünce süper kahraman olacağım!” sözlerini duyabiliriz. Bununla birlikte çocuklar, “Büyüyünce babam gibi öğretmen olacağım”, “Annem gibi doktor olacağım” gibi cümleler kurarak hayran oldukları büyüklerinin mesleklerine sempati duyduklarını ifade edebilirler. Bu sözler çocukluk dönemi kapsamında oldukça normaldir fakat bu dönemde etkin karar verme ve muhakeme mekanizmaları henüz tam aktifleşmediğinden bu sözler genellikle birer söylem olarak kalmaktadır.

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE MESLEKİ GELİŞİM

Çocuğun meslek seçimine ilgisinin de başladığı bu dönemde çocukların bir mesleğe karar vermekten çok karakter ve kişilik özelliklerinin oluştuğu bir dönemdir. Yetenekler ve ilgiler, oyunlarda ve hoşlanılan aktivitelerin seçiminde baş gösterir.

Örneğin kimi çocuklar oyun hamuru gibi el becerisine yönelik oyunları daha çok tercih ederken kimi çocuklar koşma, atlama, zıplama gibi bedensel alandaki oyunları daha çok tercih edebiliyor. Kimi çocuklar iletişime dayalı oyunları daha çok severlerken kimi çocuklar bireysel şekilde legolarla yeni bir şeyler üretmeyi tercih edebiliyor.

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE MESLEKİ GELİŞİM

Çocukların kariyer planlamasında; onların genel ve özel yetenekleri, kişilik özellikleri, genel davranış tarzları, ilgileri, yaşam değerleri önemli rol oynar. Aile olarak bu özellikleri objektif olarak gözlemleyip, çocuklara özfarkındalık kazandırılması önemli bir süreçtir.

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE MESLEKİ GELİŞİM

Çocuğun genel olarak iş yaşamına, çalışmaya ilişkin olumlu tutumlar ve bazı beceriler geliştirmesi beklenmektedir. Okul öncesi dönemde çocukların meslekleri tanımaları, mesleklerin insan hayatındaki yeri ve önemine ilişkin farkındalık geliştirmeleri ve mesleklere ilişkin kalıp yargılardan uzaklaşıp olumlu tutum geliştirmeleri önemlidir. Çocuk diğer insanlara yararlı olacak hizmet ve ürün veren her çalışana saygı duyulması gerektiğini bu yaşlarda kazanmaya başlamalıdır. Ailesinden destek alıp potansiyelini keşfedebilen çocuk, ilerleyen yaşlarda severek ve isteyerek kendi mesleğini tercih edecektir.

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE MESLEKİ GELİŞİM

Okul öncesinden başlanarak çocuğa mesleki gelişim açısından, çevresini, iş ve çalışma dünyasını, insanlar arasındaki farklılıkları, eğitim ile iş yaşamı arasındaki ilişkileri öğrenmeye, kendi özelliklerini tanımaya, anlamaya ve keşfetmeye başlaması amaçlanır.

Bu dönemde çocuk, çeşitli etkinlikler ve yaşantılar yoluyla kendini keşfetmeye başlar. Aile, çocuğa ihtiyaç duyduğu desteği vererek ve diğer çocuklarla kıyaslama yoluna gitmeden gelişime yardımcı olabilir. Böylelikle çocuk, giderek kendi özellikleri konusunda daha fazla bilgi kazanır ve farkındalık derecesi artmaya başlar.

BENİM KIZIM MÜHENDİS OLACAK! BENİM OĞLUM DOKTOR OLACAK...

Çocukların hayranlık duydukları büyüklerin mesleklerine sempati duymalarının yanı sıra bir de ebeveynlerin küçük yaşlardan itibaren çocuklarına empoze etmeye çalıştığı mesleklerden söz edebiliriz. Sevgili ailelerimiz, bu sakıncalı bir durumdur. Çocuğun karar verme mekanizması henüz tam aktifleşmediğinden, kendisine sürekli biçimde dayatılan bu mesleği ileride bilinçsiz bir şekilde kabul edebilirler fakat bu seçim, kendi yeteneği ve ilgisi doğrultusunda olmadığı için ileriki uzun yaşamında mesleki bir mutsuzluk ve kimlik karmaşası yaşamasına neden olabilmektedir.

ÇOCUKLARIMIZIN SAĞLIKLI KARIYER GELİŞİMLERİ İÇİN EBEVEYNLERE ÖNERİLER

- Her birey doğuştan gelen gizil güçlerle dünyaya geldiğinden, çocuğun gizil güçlerinin; yeteneklerinin açığa çıkması, çocuğun yeteneklerini keşfetmesi ve geliştirmesi için ortam ve fırsatlar oluşturunuz.
- İlgi duyduğu alanları tanımaya çalışmalısınız. Oyunlarını ve oyunlarında tercih ettiği karakterini gözlemlemelisiniz.

ÇOCUKLARIMIZIN SAĞLIKLI KARIYER GELİŞİMLERİ İÇİN EBEVEYNLERE ÖNERİLER

- Başardığı konular sizin için küçük konular olsa bile onu ciddiye alarak takdir etmelisiniz. Yüreklendirmelisiniz. Sizin için çok küçük olan bir davranış onun için çok büyük ve kutsal olabilir.
- Araştırma ve inceleme isteği varsa fazla ertelemeden onunla birlikte araştırmalısınız.
- Çocuğun azami çeşitlilikte aktivitelerle vakit geçirmesine yardımcı olunuz. Grup çalışmalarına, sanatsal faaliyetlere, spor aktivitelerine vb. farklı alanlara katılımını sağlamalısınız.

ÇOCUKLARIMIZIN SAĞLIKLI KARIYER GELİŞİMLERİ İÇİN EBEVEYNLERE ÖNERİLER

- Çocuğun kendi başına keşifler yapmasına müsaade etmelisiniz. Evde bazı eşyaları (zarar verebilecek cam, elektrik vs. olmamak k) bozup tekrar yapmasına izin vermelisiniz. Bu onun yaratıcılığını, el becerilerini ve mekanik zekâsını güçlendirecek, ona özgüven kazandıracaktır.
- Çocuğunuza toplumdaki mesleklerin çok sayıda olduğunu açıklamalısınız. Değişik meslek gruplarını gözlemleyerek meslekleri tanımasına yardımcı olmalısınız.
- Meslekler hakkında doğru ve eksiksiz bilgi sahibi olması için imkânlar yaratmalısınız.

ÇOCUKLARIMIZIN SAĞLIKLI KARIYER GELİŞİMLERİ İÇİN EBEVEYNLERE ÖNERİLER

- Resim yapmak, müzik enstrümanı çalmak, şarkı söylemek, şiir okumak, kitaplara bakmak, spor faaliyetleri, zeka oyunları oynama, bahçe işleri gibi aktiviteleri çocuğunuzla birlikte yapmaya özen gösteriniz.
- Çocuklarımızın çeşitli alanlarda yetenekleri; bunları belli ölçüde gerçekleştirebilecek kapasiteleri vardır. Çocukların kapasitelerinin üzerinde performans beklemeyiniz.
- Çocuklarınızın mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak değerleri, azmi, kararlılığı, pes etmemeyi, motive olmayı, planlı-programlı olmayı, amaç-hedef oluşturmayı ve zamanı israf etmemeyi onlara öğretiniz.

ÇOCUKLARIMIZIN SAĞLIKLI KARIYER GELİŞİMLERİ İÇİN EBEVEYNLERE ÖNERİLER

- Çocukları kişiliklerini olumsuz etkileyecek zararlı medya içeriklerinden; (zararlı içeriğe sahip olan diziler, filmler, oyunlar, sosyal medya) bu içeriklerde sunulan yanlış rol modeli alınabilecek kişiliklerden uzak tutmalıyız.
- Kişilik gelişimlerine olumlu katkı sağlayacak büyük ve olumlu şahsiyetleri onlara tanıtmalı ve onları rol modeli almaları için çaba sarf etmeliyiz.

ÇOCUKLARIMIZIN SAĞLIKLI KARIYER GELİŞİMLERİ İÇİN EBEVEYNLERE ÖNERİLER

- Hepsinden önemlisi başta ahlaklı ve iyi bir birey olmayı; bu noktada yardımseverlik, empati, sabır, adalet, saygı gibi kültürel ve evrensel değerleri öğrenmelerine yardımcı olunuz.
- Ve en nihayetinde her çocuk biricik ve özeldir. Kıyas yapmak çocukları üzer, çaresizlik, kıskançlık ve başarısızlık hissettirebilir.

KAYNAKLAR

- Pişkin, M. (2012). Kariyer gelişim sürecini etkileyen faktörler. B. Yeşilyaprak (Ed.). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı. Ankara: Pegem Yayınları.
- Siyez, D.M. (2012). Gelişimsel yaklaşımlar. B. Yeşilyaprak (Ed.). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı. Ankara: Pegem Yayınları.
- Kuzgun, Meslek Danışmanlığı Kuramlar, Uygulamalar